

ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์

การสำรวจและรวบรวมพันธุ์พืช ถั่วและพืชหัว ที่ชนกลุ่มน้อย
ในบางพื้นที่ ของดอยแม่สะลอง จังหวัดเชียงราย ใช้บริโภค

ชื่อผู้เขียน

นางสาวรัชดา พงษ์สัตยาพิพัฒน์

วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต

สาขาวิชาชีววิทยา

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

ดร. ชูศรี

ไตรสนธิ

ประธานกรรมการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ปรีทรรศน์ ไตรสนธิ กรรมการ

ดร. วีระชัย

ณ นคร

กรรมการ

บทคัดย่อ

การสำรวจและรวบรวมพันธุ์พืช ถั่ว และพืชหัว ที่ชนกลุ่มน้อยใช้บริโภค มีวัตถุประสงค์เพื่อรวมพันธุ์ และศึกษาข้อมูลพื้นฐานทางสัณฐานวิทยาของสายพันธุ์พืชต่าง ๆ เหล่านั้น ซึ่งบริโภคโดยชนกลุ่มน้อย 5 เผ่า คือ จีนฮ่อ อาข่า ลาหู่ เย้า และลีซอ ที่อาศัยอยู่บริเวณพื้นที่ดอยแม่สะลอง จ. เชียงราย โดยการสอบถามชื่อพื้นเมือง วิธีการบริโภค และรวมพันธุ์ โดยผ่านล่ามและชนกลุ่มน้อยแต่ละเผ่า ทำการบันทึกข้อมูลและภาพถ่าย นำตัวอย่างมาตรวจสอบรูปวิธานเพื่อหาชื่อชนิดโดยตรวจสอบเอกสาร เปรียบเทียบตัวอย่างที่หอพรรณไม้ต่าง ๆ และตรวจสอบความถูกต้องโดยผู้เชี่ยวชาญ ตัวอย่างเก็บไว้ที่หน่วยวิจัยพฤกษศาสตร์พื้นบ้าน ภาควิชาชีววิทยา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และหอพรรณไม้ สวนพฤกษศาสตร์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์

จากการสำรวจพบพืชทั้งหมดจำนวน 5 ชนิด ได้แก่ ข้าว จำนวน 39 สายพันธุ์ ข้าวโพด จำนวน 13 สายพันธุ์ ข้าวฟ่างจำนวน 2 สายพันธุ์ และเดือยจำนวน 1 สายพันธุ์ และพันธุ์ถั่วที่สำรวจพบ 12 ชนิด คือ ถั่วดิน ถั่วมะแฮะ ถั่วพริ้ว ถั่วเหลือง ถั่วแปบ ถั่วแขก ถั่วลิ้นเต่า ถั่วพู ถั่วพุ่ม ถั่วฝักยาว และถั่วแดง พืชหัวที่สำรวจพบมี 12 ชนิด ได้แก่ บุก 2 ชนิด เผือก คุณ กระดาศ พุทธรักษากินหัว มันเทศ กลอย มันสำปะหลัง สาकु และมันแกว

พืชที่สำรวจพบหลายชนิดมีแนวโน้มสามารถส่งเสริมให้เป็นพืชเศรษฐกิจภายในครัวเรือนหรือเป็นอาหารได้ อาทิ บุก (*Amorphophallus paeoniifolius* Nicolson. และ *Arisaema* sp.) และพืชบางชนิดมีศักยภาพที่จะพัฒนาสายพันธุ์และการผลิต เพื่อใช้เป็นวัตถุดิบสำหรับอุตสาหกรรม เช่น ข้าวฟ่างหวาน (*Sorghum bicolor* cv. group *bicolor*) ใช้ในอุตสาหกรรมการผลิตน้ำตาล หรือ พุทธรักษากินหัว (*Canna indica* L.) ซึ่งสามารถใช้แบ่งในการทำวุ้นเส้นได้ ในขณะที่วุ้นเส้นจากการอนุรักษ์ความหลากหลายของสายพันธุ์ดั้งเดิมของพืชเหล่านี้ จะต้องเร่งดำเนินการก่อนที่ภูมิปัญญาพื้นบ้านอันหาค่ามิได้ จะสูญหายไปอันเนื่องมาจากเทคโนโลยีและปัจจัยแวดล้อมในปัจจุบัน

Thesis Title	Survey and Collection of Cereals, Legumes and Earth Crops Consumed by the Minorities in Some Areas of Doi Mae Salong in Chiang Rai Province		
Author	Miss Ratchada Pongsattayapipat		
M.S.	Biology		
Examining Committee	Dr. Chusie	Trisonthi	Chairman
	Ass. Prof. Paritat	Trisonthi	Member
	Dr. Weerachai	Nanakorn	Member

Abstract

The survey and collect of some cereals, legumes and earth crops consumed by 5 minorities: Yunanese, Akha, Lahu, Yao, and Lisu locating at Doi Mae Salong Chiang Rai province were conducted. The study aims at gathering material to varieties and studied on their morphological characters. Information are obtained by interview and collect sample through each minorities via interpreters. Collected specimens were photographed for identification correctly to the species and varieties, these by available references, comparison of specimens through major herbaria, and rechecked by specialists. The specimens were deposited at the Ethnobotanical Research section, Faculty of Science, Chiang Mai University and at Herbarium, Queen Sirikit Botanic Garden.

The result indicated 5 major groups of cereals were consumed by the minorities; there are 39 varieties of rice, 13 varieties of corn, 2 varieties of sorghum and 1 variety of coix. Twelve species of legumes were collected i.e; groundnut, pigeon pea, sword bean, soybean, lablab, common bean, pea, winged bean, rice bean, yard-long bean, and cowpea. Moreover 12 species of earth crops were also collected; i.e; taro, xanthosoma, edible canna, sweet potato, dioscorea, cassava, arrowroot, yam bean and 2 species of sweet yam.

Many species of these plants able to develop to be major food and economic plants, which elephant yam (*Amorphophallus paeoniifolius* Nicolson. and *Arisaema* sp.) and some species have high potential to be the materials for industry scale such as sweet sorghum (*Sorghum bicolor* cv. group *bicolor*) for commercial sugar and starch such as edible canna (*Canna edulis* Ker-Gaw.) of which their starch is good for making cellophane noodles. Wild varieties of these plants are urgently needed to be conserved before the valuable indigenous knowledge disappear due to the present environmental situation and the advancement of technology factors.